

مثنوی معنوی

کتاب "مثنوی معنوی" چیست؟

چرا این کتاب مهم است؟

چه کسی آن را نوشته است؟

موضوع آن کتاب چیست؟

و...

در این مقاله سعی شده است که به پرسش های بالا و بسایری از پرسش های دیگر پاسخ داده شود.

مثنوی، مشهور به "مثنوی معنوی"، (مثنوی مولوی)، نام کتاب شعری از "مولانا جلال الدین محمد بلخی"، شاعر و صوفی ایرانی است که کاملاً به صورت شعر نوشته شده است.

این کتاب از 26000 بیت و 6 دفتر تشکیل شده است و یکی از برترین کتاب های ادبیات عرفانی کهن فارسی و حکمت ایرانی پس از اسلام است. این کتاب در قالب شعری مثنوی سروده شده است که در واقع عنوان کتاب نیز می باشد.

اگرچه قبل از مولوی شاعران دیگر مانند "سنایی" و "عطار" هم از قالب شعری مثنوی استفاده کرده بودند، ولی مثنوی مولانا از سطح ادبی بالاتری برخوردار است.

در این کتاب 424 داستان پی در پی به شیوه "تمثیل"، داستان های سختی انسان، در راه رسیدن به خدا را بیان می کند.

مثنوی معنوی از داستان به عنوان ابزاری برای بیان آموزه های مختلف استفاده می کند.

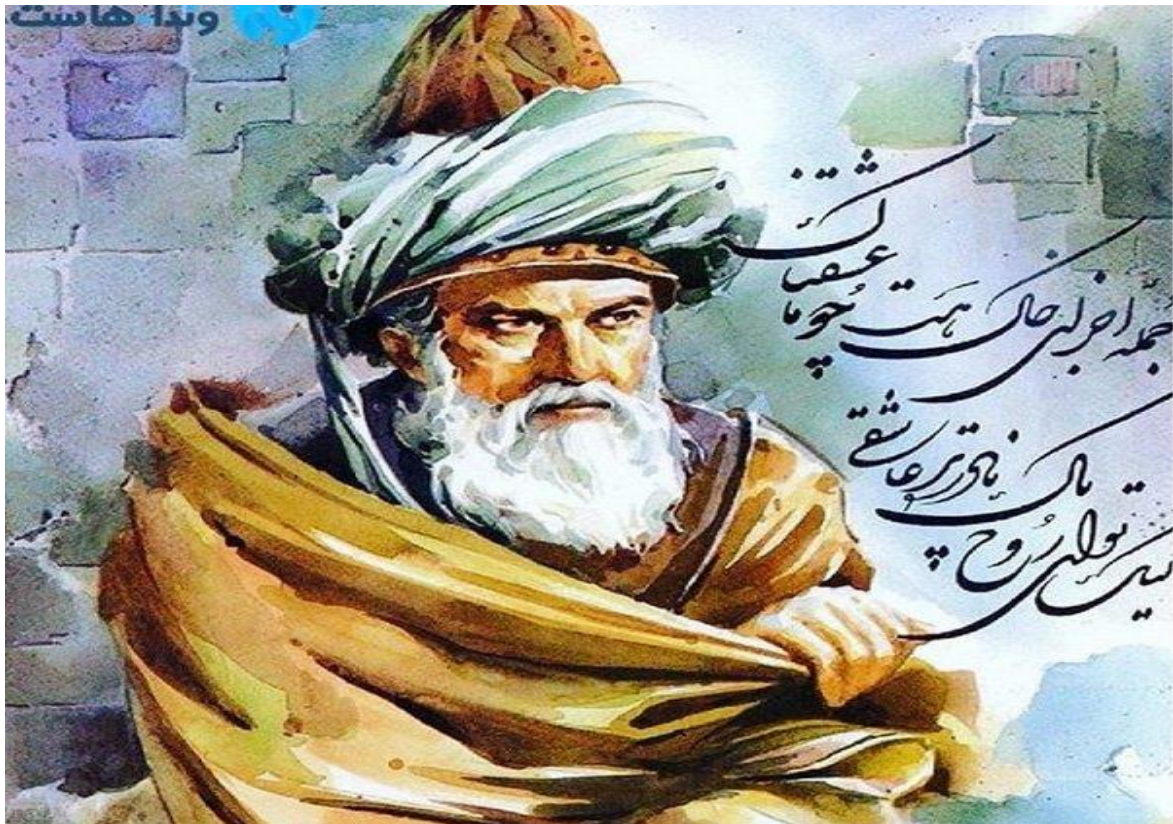
هجده بیت نخست دفتر اول مثنوی معنوی به "نی نامه" شهرت دارد و چکیده ایی از مفهوم شش دفتر است.

این کتاب به درخواست شاگرد مولانا، "حسام الدین حسن چلبی"، در سالهای 662 تا 672 هجری (1260 میلادی)، تالیف شد.

عنوان این کتاب (مثنوی)، در واقع نوعی از ساختار شعری است که در این کتاب استفاده میشود. ای قالب، جز قالب های آسان شعری شمرده می شود.

آنچه مثنوی مولوی را از سایر مثنوی ها جدا می کند، خلاقیت و نوآوری ادبی و معنی دقیق آن است. موضوعات کلامی و اعتقادی و همچنین توحید، نبوت، معاد و امامت در مثنوی حضوری چشم گیر دارد. به راحتی می توان ادعا کرد که قرآن بر تمامی مثنوی سایه افکنده است. همچنین به دلیل استفاده مولانا از روایات صادره از معصومان، رایحه ایی از عصمت و پاکی به بخش هایی از این کتاب وزیده است. مثنوی مولانا، روشی عرفانی است که قرآن، احادیث و اعتقادات و مسائل سیاسی و اجتماعی پیامبر گونه در آن آمده است.

مولانا در حدود 800 سال پیش در شهر بلخ که در حال حاضر در کشور افغانستان است به دنیا آمد که این شهر در گذشته های دور یکی از شهر های مهم ایران بوده است.

تصویری تمثالی از مولانا

مولانا در 68 سالگی، در شهر قونیه، که در ترکیه واقع شده، فوت کرد. وی در 40 سالگی با شخصی به نام "شمس تبریزی"، آشنا شد و این آشنایی اثر عمیقی در مولانا گذاشت به طوری که هر جا در مثنوی معنوی کلمات "آفتاب"، "خورشید" یا "شمس" آمده، منظور همان شمس تبریزی است.

مقبره مولانا در قونیه

اهمیت مثنوی معنوی تنها به این دلیل نیست که از آثار قدیم ادبیات فارسی است ، بلکه از آن جهت دارای اهمیت است که برای بشر امروزی پیام "رهایی" دارد و برای رسیدن به جایگاه های بالا در عرفان می باشد. مولانا در این کتاب ، مجموعه ایی از اندیشه های فرهنگ ایرانی-دینی را گرد آورده است. این کتاب به انتخاب نشریه "گاردین" جز 100 کتاب برتر تاریخ بشریت، برگزیده شده و به دلیل اینکه به زبان پارسی سروده شده و از فرهنگ ایرانی بیشترین تاثیر را پذیرفته، نزد ایرانیان و پارسی زبانان، جایگاه ویژه ایی دارد.

شعرزیر نمونه از اشعار مثنوی معنوی است که مولانا در این حکایت به بیان داستانی زیبا از طوطیی می پردازد که یک پیغامی را توسط صاحب خویش به طوطیان آزاد میرساند و ...

بود بازرگان و او را طوطیی
در قفس محبوس زیبا طوطیی
چونک بازرگان سفر را ساز کرد
سوی هندستان شدن آغاز کرد
هر غلام و هر کنیزک را ز جود
گفت بهر تو چه آرم گوی زود
هر یکی از وی مرادی خواست کرد
جمله را وعده بداد آن نیک مرد
گفت طوطی را چه خواهی ارمغان
کارمت از خطه هندوستان

گفتش آن طوطی که آنجا طوطیان
چون ببینی کن ز حال من بیان
کان فلان طوطی که مشتاق شماس
از قضای آسمان در حبس ماست
بر شما کرد او سلام و داد خواست
وز شما چاره و ره ارشاد خواست
گفت می‌شاید که من در اشتیاق
جان دهم اینجا بمیرم در فراق
این روا باشد که من در بند سخت
گه شما بر سبزه گاهی بر درخت
این چنین باشد وفای دوستان
من درین حبس و شما در گلستان
یاد آرید ای مهان زین مرغ زار
یک صبحی در میان مرغزار
یاد یاران یار را میمون بود
خاصه کان لیلی و این مجنون بود
ای حریفان بت موزون خود
من قدحها می‌خورم پر خون خود
یک قدح می‌نوش کن بر یاد من
گر نمی‌خواهی که بدهی داد من
یا بیاد این فتاده خاکبیز
چونک خوردی جرعه‌ای بر خاک ریز
ای عجب آن عهد و آن سوگند کو
وعده‌های آن لب چون قند کو
گر فراق بنده از بد بندگیست

چون تو با بد بد کنی پس فرق چیست
ای بدی که تو کنی در خشم و جنگ
با طربتر از سماع و بانگ چنگ
ای جفای تو ز دولت خوبتر
و انتقام تو ز جان محبوبتر
نار تو اینست نورت چون بود
ماتم این تا خود که سورت چون بود
از حلاوتها که دارد جور تو
وز لطافت کس نیابد غور تو
نال و ترسم که او باور کند
وز کرم آن جور را کمتر کند
عاشقم بر قهر و بر لطفش بجد
بوالعجب من عاشق این هر دو ضد
والله ار زین خار در بستان شوم
همچو بلبل زین سبب نالان شوم
این عجب بلبل که بگشاید دهان
تا خورد او خار را با گلستان
این چه بلبل این نهنگ آتشبست
جمله ناخوشها ز عشق او را خوشبست
عاشق کلست و خود کلست او
عاشق خویشست و عشق خویش جو

پایان

گردآورندگان و نویسندگان متن:

درس‌ها بحیرایی، حسنا رحمانی، نازنین زینب نظری نژاد (دانش آموزان پایه چهارم دبستان غیردولتی آزادی)

گردآورندگان اشعار:

پرنیان شجاعی، یاسمین مشکلی (دانش آموزان پایه چهارم دبستان غیردولتی آزادی)
ویرایش:

زهرا بختیاری (آموزگار پایه چهارم دبستان غیردولتی آزادی)

منابع و مآخذ:

- کتاب قصه های خوب برای بچه های خوب (قصه های مثنوی مولانا) / نویسنده: مهدی آذر یزدی / ناشر: امیرکبیر
- <https://ganjoor.net/moulavi/>
- <https://www.tebyan.net>
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Masnavi>
- <https://fa.wikipedia.org/wiki/> مولوی